

WWF®

MAGASIN

DECEMBER

2011

Levende Natur

Årgang 29

På vej mod en grønnere rejse

TEMA:
ANSVARLIGE
REJSER

TURISMEJUNGLE

Det er svært at finde miljøvenlige rejser hos danske bureauer

TÆT PÅ MANTAERNE

Dykkerturisme hjælper havliv og lokale i Mozambique

REJSEGUIDE

Få WWF's enkle tips til en grøn rejse

HJÆLP TIL TIGERNE

Dansk banebrydende projekt starter i Thailand

AT REJSE ER AT...

Fra Saharas endeløse sanddynger til den frodige regnskov i Amazonas. Kloden byder på et fascinerende katalog af overvældende natur, som mennesker – siden de første opdagelsesrejsende – har begivet sig ud for at opleve. I dag er turismen på en gang verdens største og hurtigst voksende industri. Og alt tyder på, at rejseglæden fortsætter: FN's turismeorganisation UNWTO forudser, at turismen på verdensplan vil fordobles i løbet af de næste 20 år. Når kalenderen rammer år 2030 vil antallet af internationale ankomster om året runde 1,8 milliarder.

Vores eventyrlyst rummer store vækstpotentialer for verdens udviklingslande. Men uanset hvor turen går til, sætter rejsen et langt større aftryk, end fodsålerne på vores vandrestøvler. Levende Natur stiller derfor denne gang skarpt på turismens muligheder og udfordringer for klodens natur og de mennesker, som lever af den.

Læs mere om, hvordan WWF arbejder for at gøre turismen mere ansvarlig inde i bladet og på www.wwf.dk/turisme

DET SKAL VÆRE NEMMERE AT REJSE GRØNT

Regnbuefarvede fisk og koraller svajer i den tropiske havstrøm, morgendisen lægger sig som et tæppe over regnskovens tag, mens elefanter krydser savannen i en gylden solnedgang.

Rejsekatalogerne lokker i den kolde vintertid med oplevelser over hele kloden. Og salgstellene tyder på, at danskerne stadig lytter til H. C. Andersens berømte ord "At rejse er at leve". Sidste år brugte vi 61 milliarder kroner på ferierejser. På verdensplan betyder den globale rejselyst, at rejsebranchen kan kalde sig den på en gang største og hurtigst voksende industri.

Alt tyder på, at turismens vækstmuligheder langt fra har nået loftet. Det gælder ikke mindst i Afrika og Asien. Danske og udenlandske turister sætter nemlig i stigende grad kursen mod disse dele af kloden, der byder på alt fra frodig regnskov til palmestrande, koralrev og eksotiske kulturer.

Men uanset hvor turen går til, påvirker vores rejselyst miljøet. En flyrejse til Thailand, der er danskernes foretrukne feriemål uden for Europa, udleder ligeså meget CO₂, som en gennemsnitsdansker sender ud i atmosfæren på et halvt år. Og fremme på destinationen, sætter rejsen også spor på natur, kultur og lokalbefolkning.

Årets sidste udgave af Levende Natur inviterer dig derfor på en rejse, der gør holdt ved turismens problemer, men også dens muligheder for at bevare naturen og give lokalbefolkningen en bedre fremtid.

Det er nemlig muligt at gøre en forskel af sted på turen. Derfor er det også godt nyt, at økoturismen spirer frem. Faktisk vokser den grønne rejseform med langt højere vækst end traditionel turisme. Men der findes stadig ingen bredt anerkendte certificeringsordninger for økoturisme, og alle rejsearrangører kan i dag sætte betegnelsen på deres produkter. Som forbruger er det derfor svært at gennemskue, om rejsen reelt er så grøn, som rejsebureauerne lover.

Det gælder også herhjemme. WWF Verdensnaturfonden har nærlæst 15 af de største rejsebureauers hjemmesider for at se, hvad de gør for miljø og lokalbefolkning på destinationerne. Vi fandt alt fra uigennemskuelig information til ingenting. Læs rejsebranchens forklaring på side 14.

Og tag med til Mozambique, hvor det er lykket at få dykkerturisme, forskning, naturbevarelse og udvikling til at gå op i en højere enhed. Flyv med på en mere klimavenlig flyvetur, og få WWF's rejseguide med enkle råd til, hvordan din rejse kan blive mere grøn.

Rigtig god tur!

Gitte Seeberg,
generalsekretær

PHOTO: KAROLINE RABEK / WWF

WWF

WORLD WIDE
FUND FOR NATURE

Er en privat og uafhængig organisation, som arbejder for at løse globale natur- og miljøproblemer. WWF arbejder over hele kloden og WWF Verdensnaturfonden er den danske afdeling. Formålet med WWF's arbejde er at sikre naturen som livsgrundlag for mennesker og dyr. Læs mere om WWF Verdensnaturfonden på www.wwf.dk

Udgivet af WWF Verdensnaturfonden,
Svanevej 12, 2400 København NV.
Tlf 35 36 36 35 Fax 35 24 78 68
E-mail wwf@wwf.dk Giro 500-2001

Ansvarshavende redaktør

Charlotte Brix Andersen

Redaktør Karoline Rahbek

Mail til redaktionen

levende.natur@wwf.dkAD en:60, www.en60.dk

Forside © Anup Shah / naturepl.com / WWF

Tryk KLS Grafisk Hus A/S Oplag 22.000

Papir Arctic Volume White. Du kan blive medlem ved at betale minimum 360 kr. om året. Levende Natur sendes gratis til medlemmer.

RESULTATER

- 6 Globale resultater**
Nationalgæld veksles om til regnskovsbevarelse i Indonesien
- 22 Vejen frem for Thailands tigre**
WWF's danske tigerpartnere har søsat banebrydende tigerprojekt

TEMA

- 8 Turen går til en bedre verden**
- 10 WWF's rejseguide**
- 12 Mantaforsker for en dag**
- 14 Grønne rejser er en jungle**
- 17 Din rejse bliver grøn**
- 18 Ruten til den klimavenlige flyrejse**
- 20 Reddestrand for turister og sjældne skildpadder**

NYHEDER

- 21 Julen er genbrugs-hjerternes fest**
Hæng innovative julehjerter på træet og støt WWF
- 24 EU-milliarder skal være grønnere**
Bliv klogere på, hvorfor EU's budget er vigtigt for miljøet
- 25 Fisk på dagsorden**
Der er meget på spil i havet, når Danmark sætter sig i EU-formandsstolen
- 26 WWF nyt**
Få et overblik, hvad dine penge er gået til i WWF's nye årsrapport

INDHOLD

GLOBALE RESULTATER

Af Tommy Dybbro

© QUIENTIN BATES / WWF-CANON

© EDWARD PARKER / WWF-CANON

FIND DE SENESTE NYHEDER
FRA WWF'S ARBEJDE RUNDT
OMKRING I VERDEN PÅ
WWW.WWF.DK/NYHEDER

© GERALD S. CURRITT / WWF-CANON

USA

Globalt samarbejde mod illegalt fiskeri. WWF roser en ny aftale mellem USA og EU, der sammen skal forsøge at koordinere kampen mod det illegale fiskeri. USA og EU står for over halvdelen af importen af globale fiskeriprodukter og har mulighed for at kontrollere betydelige dele af fiskeriflåden. En fælles indsats kan derfor gavne kampen mod det illegale og uregulerede fiskeri og handlen med fiskeprodukterne. WWF har opfordret til, at der straks etableres aktive samarbejdsgrupper mellem USA og EU, som fastsætter klare deadlines for konkrete aktioner for at stoppe verdens omfattende illegale fiskeri.

BRASILIEN

Ny spektakulær abeart opdaget i Amazonas. Under en ekspedition til et område af Amazonas i Brasilien, som ikke er særligt kendt af videnskaben, opdagede forskerne bl.a. en helt ny abeart. De konstaterede derudover, at fem pattedyr, som er på listen over kritisk truede arter, stadig findes i området bl.a. kæmpeodder og ozelot. Ekspeditionen var støttet af WWF i Brasilien, og de nye fund understreger vigtigheden af at bevare dette område af den tropiske regnskov, der er truet af ulovlig skovhugst og det voksende landbrug. Den nyopdagede abeart tilhører Callicebus-slægten, som på dansk kaldes springaber. Det er en dusky titi-abe på billedet.

INDONESIEN

Nationalgæld byttes til regnskovsbevarelse. Myndighederne i USA og Indonesien har underskrevet en historisk aftale, der bytter et amerikansk lån på ca. 150 millioner kroner ud med beskyttelse af regnskov i tre udvalgte områder i Kalimantan på Borneo. Aftalen er et eksempel på begrebet gæld-for-natur-bytte. WWF har været en vigtig forhandlingspartner i den 18 måneder lange proces, der gik forud for beslutningen. Aftalen er et gigantisk skridt i processen for at redde et af verdens rigeste økosystemer og medfører et vigtigt økonomisk bidrag til de urfolk og lokalsamfund, som er helt afhængige af skoven for at overleve.

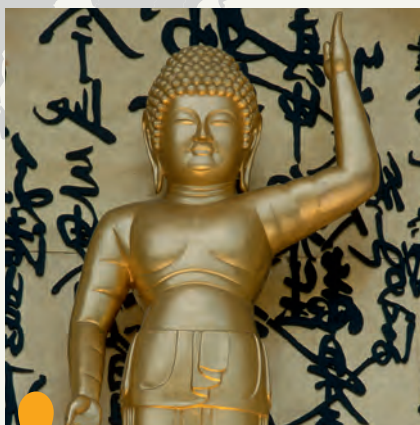
TAK!
DIN STØTTE
GØR WWF'S
ARBEJDE
MULIGT

100.000

WWF i Nepal har netop været med til at plante 100.000 nye træer ved Buddhas fødested.

© BRENT STIRTON / GETTY IMAGES

© JEFF FOOTE / WWF-CANON

© JØRGEN FREUND / WWF-CANON

SINGAPORE

Supermarkeds kæde siger nej til handel med hajfinner. Den dominerende supermarkeds kæde i Singapore, Cold Storage, har besluttet at stoppe al handel med hajfinner i samtlige af kædens butikker. Det er et resultat af den nyetablerede Sustainable Seafood Group under WWF i Singapore, der arbejder for at udbrede bæredygtige fiske- og skaldyr-produkter. Mange hajer bliver hvert år fanget udelukkende for finnerne, der bliver brugt til hajfinnesuppe. Når finnerne er skåret af, bliver hajerne smidt døde tilbage i havet. Prisen på hajfinner er steget kraftigt i de senere år, hvilket har medført et målrettet fiskeri efter hajer.

NEPAL

Natur og religion går sammen i Nepal. WWF har netop fejret de 100.000 nye træer, der er plantet i Sacred Garden i Lumbini i det sydvestlige Nepal. De nye træer vokser nu på det hellige fødested for Buddha. Over 300 mennesker var mødt op for at plante træerne. De var med til at støtte op om WWF i Nepals mål om at plante en million træer på ti år i Lumbini, der er udpeget som et Verdensarvområde af UNESCO. Lumbini er målet for talrige pilgrimme, men WWF samarbejder med religiøse ledere i landet om at forbedre tilværelsen for hele lokalbefolkningen i området.

MALAYSIA

Ansvarlige fiskefarme gavner miljøet i Malaysia. Repræsentanter for marine fiskefarmere i tre delstater i Malaysia har etableret en sammenslutning, kaldet MFFAM, der bl.a. skal arbejde for en bæredygtig produktion af havabborer i deres fiskefarme. De tre delstater omfatter 80 procent af produktionen fra fiskefarme i Malaysia. Beslutningen er derfor væsentlig for at reducere miljøproblemerne fra fiskeopdræt i området. Sammenslutningen er støttet af WWF og den malaysiske regerings fiskeriafdeling.

A man in traditional Maasai attire, including a blue and red patterned wrap, multiple colorful beaded necklaces, and a beaded headband, is looking through binoculars. The background is a clear, bright blue sky.

80 %

ANDELEN AF AL TURISME,
DER FOREGÅR LANGS KYSTEN.
STRANDE OG KORALREV
ER DE MEST POPULÆRE
DESTINATIONER.

940 MILLIONER

SÅ MANGE INTERNATIONALE
ANKOMSTER TALTE UNWTO
I 2010.

1,8 MILLIARDER

ANTALLET AF FORVENTEDE
INTERNATIONALE ANKOMSTER
I 2030.

Kilder: FN's turismeorganisation
UNWTO & WWF

TUREN GÅR TIL EN BEDRE VERDEN

Af Karoline Rahbek

Turisme kan både bevare og ødelægge naturen. Levende Natur sætter denne gang kursen mod de muligheder og udfordringer, som verdens største industri rummer for både natur og lokalbefolkning i verdens fattige lande.

"Turisme er som et bål. Du kan lave mad over det, eller det kan brænde dit hus ned til grunden." Ordene er en asiatisk talemåde og handler om verdens på en gang største og hurtigst voksende industri. Rejsende kloden over skaber jobs til over 250 millioner mennesker. Fra den lokale safariguide i Serengeti til Stig Elling i spidsen for Star Tour. Men uanset hvordan turismen udfolder sig, sætter den sine spor på både natur, kultur og lokalbefolkning.

"Vores aftryk er langt større end fodsålerne på vores sandaler eller vandrestøvler. Der findes utallige grelle eksempler på, hvordan velmenende turister uden at vide det har bidraget til store skader på naturen. Udover at en enkelt flyrejse til den anden side af kloden jo udleder ligeså meget CO₂, som en gennemsnitsdansker udleder på et halvt år," forklarer Lasse Juul-Olsen om nogen af de dilemmaer, der er forbundet med en rejse mod Østens solstråler. Han er som ansvarlig for WWF Verdensnaturfondens turismeindsats ofte stødt på industriens miljømæssige bagsider.

"Vand til golfbaner, swimmingpools og hoteller har helt tørlagt områder, mangroveskove er blevet ryddet for at lave strande, og spildevand fra hoteller bliver ledt ud i floder eller i havet tæt ved sårbare koraller," forklarer Lasse Juul-Olsen om nogle af turismens konsekvenser for miljøet verden over.

Det er ikke kun naturen, der betaler, når turister går på oplevelse i klodens fasci-

nerende katalog over rejsedestinationer. Masseturismen sker ofte på bekostning af den lokale kultur og i mange tilfælde, kommer turisternes penge aldrig længere end til de udenlandske turarrangører, der sælger pakkeløsninger i området. Og ofte er de lokale blevet forflyttet for at gøre plads til hoteller, safariparker, veje og anden infrastruktur. Kenyas rød- og blåklædte masai-nomader, der i dag har svært ved at få adgang til græsningsområder til deres kvæg, er bare et af mange eksempler.

ANSVARLIG TURISME RUMMER ET STORT POTENTIALE. SÅ LÆNGE DET BLIVER PLAN- LAGT PÅ DEN RIGTIGE MÅDE, KAN REJ- SENDE BÅDE VÆRE MED TIL AT BESKYTTE NATUREN OG REDUCERE FATTIGDOM.

LASSE JUUL-OLSEN, PROGRAMLEDER FOR SKOV OG BÆREDYGTIG
PRODUKTION, WWF VERDENS NATURFONDEN

FRA KRYBSKYTTE TIL REGNSKOVSGUIDE

Både danske og udenlandske turister sætter i stigende grad kursen mod fattige udviklingslande. Det er nemlig her de tropiske regnskove, savanner og koralrev findes, som er nogle af verdens mest populære rejsedestinationer. Mens vi rejser mere og mere, stiller vi også flere og flere krav til de oplevelser, rejsen giver med hjem i bagagen, bekræfter Dansk Rejsebureau Forening. I dag er griseferterne i Costa del Sol skiftet ud med trekking mod Nepals bjergtinder eller dykning blandt Stillehavets regnbuefarvede fisk og fantasisformede koraller.

Hvis den slags naturoplevelser også skal være mulige i fremtiden, er det altafgørende, at turistbranchen på globalt plan begynder at tænke mere langsigtet – og det kan faktisk lade sig gøre, forklarer Lasse Juul-Olsen. Så længe turismen tager hensyn til natur og giver nye indtægter til lokalbefolkningen, er der store udviklingsmuligheder i den boomende industri:

"Ansvarlig turisme rummer et stort potentiale. Så længe det bliver planlagt på den rigtige måde, kan rejsende både være med til at beskytte naturen og reducere fattigdom. Der spirer allerede i dag gode eksempler kloden over, hvor lokale tjener penge på at guide turister rundt i naturen i stedet for at fælde regnskoven, skyde gorillaerne eller fange hvalhajerne."

» KAN EN REJSE VÆRE ANSVARLIG?

Alle rejser vil i større eller mindre grad påvirke miljøet. Fx udleder en flyrejse til Vietnam tur/retur 5,5 tons CO₂, så selvom man vælger at bo på et økolodge, sætter rejsen et betydeligt aftryk på miljøet. WWF mener derfor, at betegnelsen 'bæredygtig turisme', som ofte bliver brugt i turistindustrien, er misvisende. WWF bruger i stedet betegnelsen ansvarlig turisme, der dækker over rejser, som på én gang bevarer natur og miljø og gavner lokalbefolkningen.

WWF's rejseguide

Mors eller Mozambique? Lige gyldigt hvilken destination du vælger, sætter turen et aftryk på miljøet. Du kan heldigvis selv gøre meget for at mindske det. Følg WWF's rejsetips, så er du godt på vej til en mere ansvarlig rejse.

1 OVERVEJ REJSEMÅL – OG BLIV LIDT LÆNGERE

Flyrejser udleder store mængder CO₂. Overvej derfor rejsemål, der ikke er så langt væk. Vælger du alligevel en længere flyrejse, så bliv væk i længere tid – og rejs i stedet knap så ofte.

CO₂

2 VÆLG DEN MEST MILJØVENLIGE REJSEFORM

Tag tog, bus eller skib frem for at flyve, når det kan lade sig gøre. Kan flyturen ikke undgås, så køb CO₂-kvoter. WWF anbefaler Gold Standard, der investerer i projekter, der reducerer den mængde drivhusgasser, som din rejse har udledt. Se mere på climatefriendly.org

3 BO MED OMTANKE

Vælg hotel ud fra om de genbruger, bruger miljøvenlige og lokale produkter og er energieffektive. Kom mer strømmen fx fra vedvarende energikilder som solenergi og vandkraft?

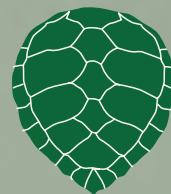
4 STØT LOKALBEFOLKNINGEN OG BEVAR NATUREN

De penge, du bruger på rejsen, er med til at udvikle og præge turismen. Støt derfor turarrangører, der sikrer indkomst til lokalbefolkningen og som er med til at bevare områdets natur.

5 TAG IKKE TRUEDE DYR MED I KUFFERTEN

Nogle souvenirs kan ende med at koste meget mere, end du har betalt for dem. Undgå souvenirs lavet af truede dyr eller planter, fx skildpaddeskjold, elfenben og koraller – de er ofte ulovlige.

» VI ELSKER AT REJSE

Danskerne er eventyrlystne. Bortset fra et mindre fald i salget af rejser til dyre destinationer under finanskrisen i 2009, har vores forbrug på rejser været støt stigende de sidste to årtier. I 2010 brugte danskerne 61 milliarder kroner på ferierejser i Danmark og udlandet. I gennemsnit betalte vi hver især 11.025 kroner til flybilletter, hoteller, mad, udflugter og andet forbrug på ferien. Kilde: Danmarks Statistik

» HVOR REJSER DANSKERNE HEN?

Østens sol, hvide sandstrande og farverige koraller lokker i den danske vinterkulde. Ifølge Dansk Rejsebureau Forening har Thailand ligget solidt placeret på top fem over danskernes foretrukne rejsemål uden for Europa. Antallet af danske rejsende til Thailand er næsten fordoblet på ti år, fra 79.040 i 2000 til 152.398 i 2010. Danskernes top fem over rejsemål uden for Europa i 2009 (forretnings- og ferierejser): USA, Thailand, Egypten, Singapore, Forenede Arabiske Emirater og Kina.

Kilde: Dansk Rejsebureau Forening

TURISME HJÆLPER VIETNAMSK REGNSKOV OG FATTIGE FOLK

WWF Verdensnaturfonden har siden 2008 fokuseret på at skabe ansvarlig økoturisme i og omkring Cat Tien nationalparken i det sydlige Vietnam. Her lever nogle af Vietnams fattigste mennesker, fordelt på mere end 30 etniske minoriteter. Grønne rismarker har været en vigtig levevej, men udpint landbrugsjord og stigende priser på kunstgødning og sprøjtemidler har presset lokalbefolkningen til illegal skovhugst og krybskytteri i Cat Tien Nationalparken. Turismen betyder højere indtægter og bedre levevilkår, så folk i området ikke længere behøver at trænge illegalt ind i Cat Tien nationalparken – men i stedet kan tjene penge på den, fx som guider. Læs mere om naturen og de mennesker, som lever i Cat Tien på www.cattiennationalpark.vn

Over 200 landsbyboere omkring Cat Tien har hjulpet til med at bygge projektets nye traditionelle langhuse, hvor turister kan overnatte. Her vågner man op til en udsigt til nationalparken og rismarker så langt øjet rækker.

MANTAFORSKER FOR EN DAG

Tofo Beach i Mozambique er et globalt hot spot for store havdyr som mantaer og hvalhajer. Her er det lykkedes at kombinere turisme med lokal udvikling, undervisning og forskning, som turister også kan deltage i.

Af freelancejournalist Ulla Lund Foto: Peter Hauerbach

Det er morgen ved Tofo Beach. Et par fiskere skubber deres små både ud, men de fleste skibe på den brede sandstrand er dykkerbåde. De mange små ressorts i bugten er fyldt med velbetalende, vandglade mennesker.

”Bare endnu en almindelig dag på kontoret” er en ofte anvendt talemåde. Men det passer fint med virkeligheden ud for Tofo Beach, hvor vi dykker ned til revet, der går under navnet ’The Office’ for at opleve det kulørte hverdagsliv.

Bådens passagerer ruller en efter en baglæns fra båden og glider ned til 23 meter mellem spredte koralformationer. Trods mange alger i vandet, som er mad for havlivet og årsagen til det overdådige marine liv netop ved Tofo, åbner der sig under havoverfladen en verden i de mest utrolige farver og former: Store napoleonsfisk, skorpions- og englefisk svømmer omkring, og hvidtippede revhajer cirkler rundt lidt længere væk.

FOTOGENE MANTAER

Pludselig viser en enorm, sorthvid plettet skygge sig; En gigantisk manta svæver ind i mit synsfelt.

Denne enorme rokke har professor Andrea Marshall i 2009, på grundlag af års research fra Tofo, fået anerkendt som en selvstændig art. Det dragelignende havdyr har et vingefang på over syv meter og bevæger sig meget mere rundt end den mindre art Alfredi. Mantaen danser i vandet, mens morgenens dykkere prøver at komme på ’skudhold’ og fotografere. Billederne skal bruges til at genkende de forskellige individer: Dagens pletskud indgår i verdens største fotodatabase over mantaer, der findes her hos forskningsinstitutionen Megafauna i Tofo.

Med tomme luftflasker, men indvendigt fyldt af det fantastiske undervandsmøde skyder vi op mod overfladens tropesol. På vejen hjem vinker vi til fiskerne, som stryger hjemad for fulde sejl med deres »

MOZAMBIQUE

» FATTIGT TROPEPARADIS

Mozambique byder på 2500 km kyst ud til Det Indiske Ocean. Her er tropeøer, palmelunde, laguner, mangrovesumpe og koralrev. Men spredt ud langs kysten ligger også fattige fiskerlandsbyer, der i dag har svært ved at fylde deres net på grund af overfiskeri. Vælg derfor turarrangører, der på en gang sikrer indkomst til lokalbefolkningen og bevarer områdets natur og dyreliv.

» bytte i form af friske fisk. Vores bytte er i kameraerne.

DET PERFEKTE MØDE

Andrea Marshall, der går under tilnavnet 'Mantadronningen', har i over et årti bidraget til forskning om mantaer, som der er meget lidt viden om. Hendes partnere på stedet koncentrerer sig i stedet om hvalhajer, hvaler og havskildpadder. Megafauna har været med til at gøre Tofo-strædet kendt som et usædvanligt og vellykket miks af et globalt anerkendt dykkersted og turistdestination – suppleret af forskning og undervisning af lokale og turister om det unikke havmiljø.

Efter dagens dyk præsenterer Andrea Marshall sit ugentlige powerpoint-show om havlivet ved Tofo. Professoren kom

hertil for 11 år siden som ph.d-studerende og blev så betaget, at hun slog sig ned, dannede Megafauna og har viet sit liv til at forske i og beskytte mantaer.

"Tofo har den største bestand af mantaer og er eneste sted i verden, hvor man så let kan opleve begge arter af mantaer samtidig," fortæller hun begejstret og fortsætter:

"I forhold til deres størrelse, har mantaer den største hjerne blandt fisk. De kan dykke over en kilometer ned og gigantmantaerne kan i løbet af et døgn bevæge sig hundrede kilometer omkring."

Megafauna tager også turister med ud og underviser dem og skolebørn i, hvordan man beskytter havmiljøet. De har også forsket i, hvordan mødet mellem turister

og hvalhajer bedst foregår: Det skal kun ske med en båd tæt på hvalhajerne og med højst ti turister i vandet af gangen.

Dykkerstederne ved Tofo har ud fra forskningen nu opstillet præcise regler for, hvordan dykkere og snorklere skal opføre sig, når de er tæt på fisk, mantaer, hvalhajer, hajer, hvaler og havskildpadder.

WIN WIN FOR KYSTEN

Inden næste dags dyk, ser vi igen informationsvideoen om god marin turistopførsel, før turen igen går ud i det oprørte hav. Båden bumper halvanden time, inden den når Manta Reef og Gigant Castle, der ligger på mantaernes rute. De enorme mantaer valfarter til havet ud for Tofo, fordi stedet fungerer som en naturlig rensestation for større fisk og havdyr.

De mange turister i Tofo betyder nye jobs og indtjeningsmuligheder for den fattige lokalbefolkning.

De små renseskildpadder, der lever her, stiller deres sult på de størres irriterende parasitter. En stor grøn havskildpadde er færdig med sin behandling og gnasker løs af koralrevet. Og ud af det blågrønne dyb svæver flere mantaer forbi. I korte sekunder fylder de hele nethinden, inden de graciøst nærmest flyver videre.

MINE FISK KAN FÅ FAMILIEN TIL AT OVERLEVE, MEN HELLER IKKE MERE. NU HAR JEG UDVIDET MIN MARK, FORDI HOTELLERNE KØBER KASSAVA, OG MIN KONE SÆLGER DET PÅ MARKEDET.

JULIO ELIO, FISKER

Rensestationerne skaber en win win situation for både de store havdyr, renseskildpadder, dykkerturister og dermed også lokalbefolkningen langs kysten. Turisme er i dag den største indtægtskilde i Tofo, og de lokale supplerer fiskeriet med også at hive turister i land – tage dem på ture, sælge fisk til gode priser til ressorts og restauranter, eller ved at arbejde både her og i områdets dykkervirksomheder. En af dem er fiskeren Julio.

”Mine fisk kan få familien til at overleve, men heller ikke mere. Nu har jeg udvidet min mark, fordi hotellerne køber kassava, og min kone sælger det på markedet,” fortæller han. Kassavaen dyrker Julio ved

siden af sin hytte i Bamboo Village, et kvarters gåtur fra markedet i Tofo – ad grussti og forbi børn, som gnasker friske sukkerrør.

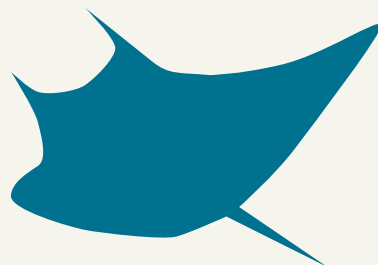
Næsten ingen lokale har haft råd til investeringer i hoteller, som det ofte er tilfældet i udviklingslande, men flere har åbnet restauranter. Og på det lokale marked er der gang i salget af både kunsthåndværk og fødevarer. Mange af de små ressorts har nemlig køkkenfaciliteter til turisterne.

Johny Elio er en af dem, som har opbygget sit eget lille udflugtsbureau. Hans kontor er et skrivebord på ressortet Fatimas Place – et af de billigere hyttehoteller. Ved siden af hjælper den unge iværksætter også til hos Peri Peri divers, der som de fleste andre dykkerbureauer ved Tofo også bidrager til forskningen: De står for gratis både og benzin til Megafaunas mange dykkerture.

”Her hos Fatima er der internetforbindelse; og når der ikke er kunder, læser jeg lektier for jeg er i gang med en handelsuddannelse,” fortæller Johny Elio fra sit lille åbne kontorlandskab i Tofo-bugten.

Læs mere om mantaerne og arbejdet for at bevare dem på

www.marinemegafauna.org

1350 KILO

DET VEJEDE DEN STØRSTE MANTA, DER ER OBSERVERET. DEN MÅLTE NI METER, DET NORMALE ER OMKRING SEKS METER.

1879

SÅ MANGE ROKKER HAR MEGAFAUNA MØDT OG IDENTIFICERET VIA DERES FOTODATABASE. TRE FJERDELE AF DEM HAR AR OG BIDEMÆRKER EFTER HAJER.

» DET GØR WWF

WWF arbejder i Mozambique med at bevare de sårbare økosystemer i havet og med at forbedre de lokales levevilkår.

Fokus er særligt på at få de store fisketrawlere ud for landets kyst til at fiske mere bæredygtigt. Målet er at komme de negative miljøpåvirkninger fra fiskeriet til livs for at undgå bifangst af andre fisk, havpattedyr, skildpadder og fugle. Et bæredygtigt fiskeri i regionen vil gavne både livet i havet, de små fiskesamfund, industrifiskeriet og de fattige østafrikanske landes indtægter.

GRØNNE REJSE ER EN JUNGLE

WWF har nærlæst 15 af de største rejsebureauers hjemmesider for at finde ud af, hvordan de arbejder med miljø og social ansvarlighed. Vi fandt alt fra manifeste og udførlige rejsetips til... ingenting. Kunderne efterspørger det ikke, lyder svaret.

Af Karoline Rahbek

Turen til en rejseoplevelse, der tager hensyn til miljø og lokalsamfund, starter allerede i Danmark, når rejsen bookes. Men kunderne må ofte lede forgæves, hvis de forsøger at finde information om ansvarlige rejser på flere af de store rejsebureauers hjemmesider. En gennemgang WWF Verdensnaturfonden har foretaget viser nemlig, at ni ud af de 15 største rejsebureauer, intet skriver om ansvarlige rejser, bæredygtighed eller CSR (Corporate Social Responsibility eller virksomheders sociale ansvar).

Og det undrer Lasse Juul-Olsen, der arbejder med turisme i WWF Verdensnaturfonden:

”Turismen sætter som industri et stort pres på både natur, miljø og klima. Ser du på vidt forskellige virksomheders hjemmesider, lige fra Arla til LEGO, finder du udførlig information om, hvad de gør i forhold til miljø og arbejdsforhold. Derfor er det påfaldende, at det er så svært at finde information om det på rejsebureauernes hjemmesider,” siger han.

UIGENNEMSKUELIG INFORMATION

Flere og flere danskere køber deres rejse på nettet, så det er et oplagt sted at undersøge rejsebureauernes miljøprofiler, mener Lasse Juul-Olsen. Men der tegner sig et billede af en uoverskuelig jungle for forbrugerne:

”Selv hos de rejsebureauer, der skriver om CSR på deres websider, er det ofte uklart, hvad virksomhederne helt konkret gør eller har målsætninger om at gøre. Hvilke krav til miljø og sociale forhold stiller de til transportleverandører, på overnatningssteder, restauranter, guider og andet? Det får vi sjældent at vide. Som forbruger er det uhyre svært at gennemskue, hvad der reelt ligger bag ordene, fordi der i dag mangler klare standarder i branchen for ansvarlige rejser.”

Det betyder også, at de rejsebureauer, der skriver om miljø, ikke nødvendigvis er de grønne, pointerer Lasse Juul-Olsen:

”Dem der ikke skriver noget på hjemmesiderne, oplyser måske om emnet andre

©MICHEL GÜNTHER / WWF-CANON

» MILJØREJSE ER ET HIT

Ifølge en ny undersøgelse fra FN's turismeorganisation UNWTO ønsker mere end hver tredje rejsende at rejse grønt. Og mens den traditionelle masseturisme har nået en stabil vækst, boomer økoturismen, der af UNWTO karakteriseres som ansvarlige rejser, der bidrager til at beskytte miljøet, med over 20 procent om året. Over de næste to årtier forventes økoturismen at vokse seks gange så meget som traditionel turisme.

Øko-hvad-for-noget?

Der findes dog stadig ingen bredt anerkendte certificeringsordninger for økoturisme, og alle rejsearrangører kan i dag sætte betegnelsen på deres produkter. Det kan derfor være svært at gennemskue, om rejsen reelt er så grøn, som rejsebureauerne lover. WWF samarbejder på globalt plan med myndigheder, turistbranchen og andre organisationer om at udvikle klare retningslinjer for ansvarlig turisme, der på en gang tager hensyn til naturen og giver nye muligheder for lokalbefolkningen.

Det skal være nemmere at rejse grønt

Global Sustainable Tourism Council (GSTC), der er støttet af en række organisationer, FN-organer og turismevirksomheder, har for nyligt lanceret globale kriterier for ansvarlig turisme. Fremover kan certificeringsordninger, der lever op til minimumstandarden om miljø og sociale forhold, få et GSTC-logo. Det vil gøre det nemmere både for turister og turismebranchen at finde frem til de ansvarlige rejser. Standarderne har været længe undervejs, og WWF presser på for, at de bliver så ambitiøse og udbredte som muligt.

www.new.gstcouncil.org

steder eller har valgt ikke at kommunikere om deres indsatser endnu. Men ikke desto mindre giver vores mini-undersøgelse et billede af en branche, hvor miljø og social ansvarlighed tilsyneladende langt fra står øverst på dagsordenen.”

KUNDERNE SPØRGER IKKE

Dansk Rejsebureau Forening, der er rejsebureauernes brancheorganisation, har længe talt for miljø og ansvarlighed. Men at kommunikationen om emnerne er fraværende på så mange bureauers hjemmesider overrasker ikke direktør Lars Thykier:

”Jeg må jo erkende, at det simpelthen tager tid. Det er ligesom økologiske madvarer. Det kan godt være, at nogen brænder for det, ligesom vi gør med bæredygtighed. Men det betyder ikke nødvendigvis, at alle siger:

DET ER JO NÆRMEST LOGIK FOR BURHØNS. HVIS VI IKKE PASSER PÅ NU, SÅ FÅR VI PROBLEMER MED AT REJSE DE STEDER HEN, SOM VI GODT KAN LIDE OM TI ÅR, FOR SÅ ER DE ALTSÅ BLEVET SLIDT NED, ØDELAGTE ELLER OVERFORURENEDE.

LARS THYKIER,
DIREKTØR I DANSK REJSEBUREAU FORENING

”Jamen, det var da en fremragende ide, nu går vi også i gang,” siger han og forklarer det med, at så længe kunderne ikke efterspørger det, har mange af rejsebureauerne svært ved at finde motivationen.

Hvis branchen skal begynde at rykke hurtigere, end det sker i dag, skal der derfor politiske krav til, mener direktøren for Dansk Rejsebureau Forening:

”Vi kan ikke stille krav som forening. Så der er i virkeligheden kun én interessegruppe, der kan gøre tingene tvungne, og det er politikerne,” siger direktøren, der håber, at den nye regering vil ændre på området.

Men det er for letkøbt at skubbe aben videre, mener Lasse Juul-Olsen: »

© MICHEL GÜNTHER / WWF-CANON

SOM FORBRUGER ER DET UHYRE SVÆRT AT GENNEMSKUE, HVAD DER REELT LIGER BAG ORDENE, FORDI DER I BRANCHEN MANGLER KLARE STANDARDER FOR ANSVARLIGE REJSER I DAG.

LASSE JUUL-OLSEN, PROGRAMLEDER FOR SKOV OG BÆREDYGTIG PRODUKTION, WWF VERDENSATURFONDEN

» TÆNKER DU PÅ MILJØET, NÅR DU REJSER?

Vi vil rigtig gerne høre din mening: Tænk du over, om din rejse påvirker miljøet? Og har det indflydelse på, hvor og hvordan du holder ferie?

Del dine erfaringer på www.facebook.com/WWFdk eller skriv til levende.natur@wwf.dk

» "Rejsebureauerne kan ikke bare lægge ansvaret over på forbrugerne og politikere. Hvis kunderne ikke ved, at der findes mere ansvarlige rejssemåder, kan de jo heller ikke efterspørge det. Rejseselskaberne er selv nødt til at gå foran med grønne alternativer," siger Lasse Juul-Olsen.

Lars Thykier erkender da også, at rejsebureauerne ikke kommer uden om at forholde sig til miljøspørgsmål, lige meget hvem kravene kommer fra:

"Det er jo nærmest logik for burhøns. Hvis vi ikke passer på nu, så får vi problemer med at rejse de steder hen, som vi godt kan lide om ti år, for så er de altså blevet slidt ned, ødelagte eller overforurenet. Så på et eller andet tidspunkt kommer det i alles bevidsthed."

» DET VISTE UNDERSØGELSEN

WWF Verdensnaturfonden har kigget 15 af de største danske rejsebureauers hjemmesider efter i sømmene.

Ni ud af 15 oplyser ikke om miljø, ansvarlighed, CSR eller velgørenhed. Derfor kan de dog godt arbejde med området – ligesom de, der informerer om emnerne, ikke nødvendigvis er de grønne eller mest socialt bevidste. Mini-undersøgelsen giver dog et billede af, hvor vigtigt området er for rejsebureauerne. Her er, hvad vi fandt:

ALBATROS

- Forsiden ► Albatros' CSR-manifest
- Forsiden ► Blog med indlæg om ansvarlige rejser
- Forsiden ► Om Albatros ► Rejs med hjerte, hjerne og holdning

APOLLO

- Forsiden ► Den gode rejse

BRAVO TOURS

- Forsiden ► Om Bravo Tours ► Velgørenhed

C&C TRAVEL

- Forsiden ► C&C Travel hjælpeprogram

FALK LAURITSEN

- Forsiden ► Vi støtter ECPAT

STAR TOUR

- Forsiden ► Om Star Tour ► Rejs miljøvenligt

STJERNEGAARD REJSER

- Forsiden ► Om os ► Ansvarlig turisme

TOPAS TRAVEL

- Forsiden ► Hvem er vi ► Værdigrundlag + Miljø og Omtanke

INGEN INFORMATION

- CPT Check Point Travel
- FDM Travel
- Gislev Rejser
- Jysk Rejsebureau
- Kilroy
- Nyhavn Rejser
- Risskov Travel Partner
- Top Tours
- 65-ferie

DIN REJSE BLIVER GRØN

Vi vil gerne have bæredygtighed, men vi gider ikke betale mere for det. Det grønne skal være 'all included', og for de store aktører i rejsebranchen er der ingen vej uden om, forudser fremtidsforsker.

Af Karoline Rahbek

"Kære gæst. Håndklæder lagt på gulvet betyder: Venligst udskift. Håndklæder hængt på plads betyder: Jeg vil benytte dem endnu engang af hensyn til miljøet."

Den besked er ikke længere et særsyn på hotelbadeværelset. De seneste års stigende fokus på miljø er også nået til rejsebranchen. Flyturen skal CO₂-kompenseres, maden skal være økologisk, og de lokale udflugter skal foregå på cykel. Men forskning fra blandt andet det engelske University of Surrey, viser, at de bevidste forbrugeres miljøvenlige vaner ikke altid kommer med i feriekufferten. Ifølge en af tidens toneangivende fremtidsforskere, Anne Skare Nielsen fra Future Navigator, handler det blandt andet om den måde virksomheder kommunikerer om grønne tiltag på:

"Vi har fået nok af al den snak om de store visioner. Samtidig er der finanskrise, som får os til at miste tilliden til autoriteterne og det kommercielle. Når folk ser håndklædeskiltet tænker de: Grønt bullshit! Så sparer de jo bare pengene på ikke at skulle vaske håndklæderne en ekstra gang," forklarer den travle fremtidsforsker i en taxa fra lufthavnen.

BÆREDYGTIGHED MED I PRISEN

Det er også forklaringen på, at flere flyselskabers satsning på CO₂-kompensationer heller ikke er slået igennem, mener hun: "Det er ikke fordi, folk ikke vil en bæredygtig tilværelse. De har bare mistet tilliden til, at det ikke er en eller anden

CO₂-beregning eller skjult afgift, der bliver presset ned i flybilletten, fordi luftselskabet ikke selv vil påtage sig det." Samtidig har miljø heller ikke første prioritet, når vi bestiller rejser:

"Folk vil ikke betale for bæredygtighed og gå på kompromis med kvalitet. Men de vil gerne købe kvalitet og herunder få bæredygtighed. De vil bare have det 'all included'," forklarer Anne Skare Nielsen.

Frem for at tale til samvittigheden, gælder det derfor om at tilbyde produkter, der både er priseffektive og miljøvenlige på én gang, anbefaler hun.

DET GRØNNE KOMMER

Ifølge Anne Skare Nielsens kig i krystal-kuglen har den slags rejser dog lange udsigter. Men mens der i dag er enkelte selskaber, som slår sig an på rejser med et etisk udgangspunkt, kommer de store aktører i branchen ikke uden om den miljøvenlige og sociale linje:

"Jeg er 100 procent overbevist om, at store virksomheder som McDonald's,

Coca Cola og også de store hotelkæder om ti år er bæredygtige hele vejen igennem. Og det har ikke noget at gøre med, at de har hjertet på det rigtige sted. Det handler om, at de ikke har nogen interesse i at ødelægge deres eget kundegrundlag."

HANDLINGER FØR HOLDNINGER

Om det er de sorte tal på bundlinjen, der er selskabernes motivation til at gå den grønne vej, er dog ikke væsentligt, mener hun. Miljøet er nemlig ligeglad med, om holdningerne er kommet før handlingerne siger fremtidsforskeren, der oprindeligt er uddannet biolog:

"Så snart virksomhederne oplever et pres udefra, bliver de nødt til at handle og samarbejde med folk, der ved en masse om området, og så vil deres iskolde hjerter lige pludselig begynde at banke. De vil stå på konferencer og sige 'we did it in the most ethical way, og det var det, der var meningen helt fra starten.' Og vi andre vil sige: 'Ahh, tror du nu også det?' Men skidt pyt, for resultatet er alligevel det samme."

HVAD ER FREMTIDSFORSKNING?

Anne Skare Nielsen er fremtidsforsker i Future Navigator, der både studerer "det der er" og "det vi tror, der er", forklarer hun:

"Vi søger at inddrage så mange perspektiver som muligt for at studere de muligheder, der ligger inden for en given tidsramme. Vi koncentrerer os sig om mennesker, hvad der giver mening for dem, og det der ikke er skabt eller set endnu. Trends, tabuer, scenarier og visualisering er typiske teknikker."

RUTEN TIL DEN KLIMAVENLIGE FLYVETUR

Affald, gammel madolie, planter og alger i tanken. Lettere fly, mere effektive motorer og mindre ventetid i luften. Flyselskaberne har set skriften på væggen: Verden løber tør for fossile brændsler, og flyene har brug for klimavenlige alternativer til deres motorer.

Af Karoline Rahbek

4,1 TONS CO₂
DET BELASTER EN FLYREJSE
TUR/RETUR TIL THAILAND
KLIMAET MED. DET ER LIDT
UNDER HALVDELEN AF, HVAD
EN GENNEMSNITSDANSKER
UDLEDER PÅ ET HELT ÅR.

1%
ANDEL AF SAS' ONLINE-
KUNDER, DER CO₂-KOMPEN-
SERER DERES REJSE.
WWF ANBEFALER, AT DU
KØBER KVOTER, NÅR DU
FLYVER. SE PÅ WWW.
CLIMATEFRIENDLY.ORG

40%
SÅ MEGET AF DET GLOBALE
ENERGIMIKS VIL I 2050 KOMME
FRA BIOENERGI IFØLGE WWF'S
BEREGNINGER.

Hvide kondensstriber hænger som sarte
kridtstreger på himlen over Københavns
Lufthavn, hvor omkring 300 fly hver dag
letter med rejsende på vej ud
på nye eventyr eller
opgaver.

Striberne
forsvinder hurtigt
på den isblå himmelhvæl-
ving, men det gør den CO₂, flyene
også efterlader sig, ikke. Den globale
luftfart står for tre procent af verdens
samlede udslip af drivhusgasarten.

Flere flyselskaber har derfor de seneste
år satset massivt på at gøre flyveturene
mere effektive og på at udvikle klima-
venligt brændstof til tankene. Mens
det globale behov for at reducere CO₂ i
atmosfæren stiger, svinder adgangen til
fossilt brændstof nemlig, forklarer Jacob
Fjalland, klimarådgiver i WWF Verdens-
naturfonden.

"Vi har set et positivt skift i flybranchen
inden for de sidste par år, hvor flere af de
store flyselskaber konkurrerer på, hvem
der først og mest effektivt kan reducere
deres CO₂-udslip. Det er de ganske enkelt
nødt til. Samtidig betyder nye kvoteregler
fra EU, at flyselskaberne fra

januar 2012 skal betale ved kasse et,
hvis de udleder mere end, hvad har fået
tildelt i CO₂-kvoter. Det motiverer også
selskaberne til at stramme op og spare,
hvor de kan."

FLY PÅ SKRUMP

Et af de selskaber, der er i fuld gang med
at omstille sig, er SAS. Som Skandinavi-

ens største flyselskab batter både små og store tiltag i det årlige CO₂-regnskab.

”Det er et langt sejt træk. Men vi har sat et mål om at reducere vores udslip af CO₂ med 20 procent i 2015 sammenlignet med 2005, og frem til 2020 skal der ske en reduktion på 50 procent per passagerkilometer,” fortæller Martin Porsgaard, der er miljøchef i SAS.

For at nå det mål har flyselskabet med de tre blå bogstaver skiftet den ældste del af flyflåden ud med nyere modeller, der flyver læn-
ger på literen.

Piloterne bakker også op om den nye linje. Fra cockpittet sørger de for, at flyene sparer på brændstoffet ved at lave forsigtige drej og med mere direkte landinger. Fra landjorden holder kontroltårne skarpt øje med luftlag, temperaturer og trafikken i luften, alt sammen vigtige faktorer, hvis man vil spare brændstof:

”Ligesom man kan spare benzin afhængig af, hvordan man træder på speederen i bilen, gælder det også for flyene. Fx sparer en grøn landing 150 kg brændstof, eller hvad der svarer til 450 kg CO₂,” forklarer Martin Porsgaard, der også har sat SAS’ flyflåde på slankekur. Indmaden i de store maskiner – fra sæder til plastikkrus – er blevet skiftet ud med de letteste modeller på markedet, ligesom vandmængder og madspild er reduceret.

Jo lettere flyet er, des mindre brændstof skal der nemlig til.

LIGESOM MAN KAN SPARE BENZIN AFHÆNGIG AF, HVORDAN MAN TRÆDER PÅ SPEEDEREN I BILEN, GÆLDER DET OGSÅ FOR FLYENE.

MARTIN PORSGAARD, MILJØCHEF I SAS

PLANTER I TANKEN

En af de helt store satsninger bliver dog det brændstof, som får de tonstunge maskiner på vingerne. Mens selskaber som KLM og Virgin har sendt de første testfly i luften med alt fra genbrugt madolie til alger blandet i tanken, venter SAS på, at markedet kan tilbyde vedvarende forsyninger af biobrændstof, der lever op til standarder fra det internationale partnerskab Roundtable of Sustainable

Biofuels. De skal garantere, at det plantebaserede brændstof ikke går ud over fødevaresikkerheden,

vandressourcerne eller er med til at fælde vigtige skovområder.

Når den bæredygtige version er tilgængelig i tilstrækkelige mængder, forventer SAS at kunne reducere deres udslip af CO₂ med op til 80 procent. Det har dog stadig lange udsigter, og ventetiden bruger SAS sammen med andre luftfartsselskaber på at råbe politikerne op. Der er nemlig heller ikke uanede mængder af biobrændstof til rådighed:

”Hvis vi også skal kunne sætte os op i et

fly i fremtiden, nytter det ikke, at vi bruger biobrændstof på områder, hvor der er andre muligheder. Det er ikke hensigtsmæssigt at fylde bioethanol på personbiler som lige så godt kunne køre på el eller at brænde affald til el og varme, hvor der i stedet kunne satses på vind og geotermi,” forklarer Martin Porsgaard, der bakkes op af WWF, som også arbejder for, at fly, skibe og lastbiler skal stå først i køen til bioenergien.

Hvad der end er i tanken kommer rejsende dog ikke uden om, at flyet som transportform er en stor klimabelastning: ”I WWF mener vi, at vi både skal effektivisere og reducere.

Hvis klimaforandringerne skal stoppes, er vi alle nødt til at flyve mindre, for en flyvetur, der slet ikke går ud over klimaet, ligger stadig mange år ude i fremtiden,” slår Jacob Fjalland fast.

» NATURENS BRÆNDSTOF

Træmasse, sukkerrør, majs, palmeolie, jatropha-nødder, og camelina kan alt sammen omdannes til biobrændstof, der har en langt mindre klimabelastning end fossile brændsler som kul, olie og gas. Det kræver dog, at produktionen af biobrændstoffet ikke medfører ubæredygtigt skovbrug, hvor hurtigtvoksende tømmer- og bioenergiplantager fortrænger vigtige skovområder eller landbrug, der producerer fødevarer. Læs mere i WWF’s seneste kapitel af rapporten Living Forests på www.wwf.dk/skov

Redested for turister og sjældne havskildpadder

© MICHEL GÜNTHER / WWF-CANON

En fuldvoksen uægte karett kan blive ca. en meter lang og veje omkring 110 kg. Hvis skildpadden undgår turismens farer, kan den blive op til 60 år.

Sandstrandene på den græske ferieø Zakynthos er et af de vigtigste redesteder for den truede havskildpadder, kaldet uægte karett. Men øen tiltrækker også horder af europæiske turister, som med parasoller og solsenge splintrer de skrøbelige skildpadder-æg i sandet.

Af Mie Oehlenschläger

Parasoller og solsenge danner et farverigt patchworktæppe fra luften på den græske ferieø Zakynthos, der hvert år har besøg af hundredtusindvis af turister. En af seværdighederne på den solrige ø er den sjældne skildpadder, uægte karett. Men netop charterturismen er en af årsagerne til, at havskildpadden med det lidet flatterende navn stadig er på den internationale røde liste over truede arter.

Skildpadderne kommer kun på land for at lægge æg, som de møjsommeligt graver 60 centimeter ned i sandet. En stor del af æggene splintres dog før tid af solsenge

og parasoller på stranden. Fra de heldige æg, som ikke bliver ramt, myldrer der efter to måneder små skildpadderunger op til overfladen. Klar til den første vandring mod havet, godt guidet af månens lys. Men mange unger når aldrig så langt. Flere tager fejl og strømmer mod de hotelplystede byer i stedet for havet. For dem bliver den første rejse også den sidste: De vildfarne unger dør af udmattelse på vejen eller tørrer ud på stranden. Ude på havet flyder turisternes skrald, og det er ikke ualmindeligt, at skildpadder dør i det våde element efter at have spist plastikposer.

STRAND REDDER SKILDPADDELIV

WWF er en af de organisationer, som forsøger at beskytte den truede havskildpadder. Sekaniastranden, som ligger i Laganasbugten, er et af de vigtigste redesteder på Zakynthos. Stranden har mellem 500 og 1000 reder, der hver rummer godt 120 små, hvide skildpadder-æg. En intensiv lobbyindsats fra blandt andet WWF i Grækenland var i 1999 med til at sikre, at Laganasbugten blev udpeget som national marinepark, og at Sekaniastranden blev underlagt ekstra beskyttelse. På trods af WWF's arbejde for at bevare den truede havskildpadder, regner man i

dag med, at kun én ud af 1000 nyudklækkede skildpadderunger overlever til den fødedygtige alder.

De skildpadder, der klarer rejsen, vender efter 20-30 år tilbage til den samme strand på Zakynthos for at lægge æg til næste generation.

» BLIV WILDLIFE REPORTER

WWF's PandaClub opfordrer elever i alderen 12-16 år til at deltage i konkurrencen WWF Wildlife Reporters. Vinderne kan glæde sig til en tur til Grækenland, hvor de skal rapportere hjem om skildpadderne og naturens tilstand på Zakynthos.

Konkurrencen er delt op i tre: Første del foregår på nettet, hvor eleverne skal svare på spørgsmål. Anden del består af tre auditions i København Zoo, Odense Zoo og Ree Park, hvor 30 elever skal lave journalistiske cases om problematikkerne på Zakynthos. De bedste par kommer med WWF til Zakynthos i juli 2012. Deadline for konkurrencen er 1. april.

Læs mere på www.pandaclub.dk

JULEN ER GENBRUGSHJERTERNES FEST

December er den måned på året, hvor danskerne svinger dankortet mest. Men i år kan du holde jul med lidt bedre samvittighed. Den kulturelle iværksætter Klaus Samsøe har nemlig designet et flot julehjerte, der er lavet af kasserede trækasser – og så støtter salget WWF's arbejde for bæredygtighed.

Af Anne Burlund

Hjerter, kugler og kræmmerhuse i alverdens farver og former bliver i disse dage hentet frem fra gemmerne, når der skal pyntes op til jul i de små hjem. Julen er hjerternes fest, og i år har du mulighed for at holde jul med hjertet på rette sted. Du kan nemlig give mormors gamle glaskugler følgeskab af flotte julehjerter lavet af genbrugstræ, der samtidig støtter WWF's arbejde for en bæredygtig fremtid.

Det er designer og kulturel iværksætter Klaus Samsøe, der står bag designet af de bæredygtige julehjerter, der er lavet af gamle trækasser fra Aarstiderne. Hjerterne, der også er en oplagt mandel- eller adventsgave, bliver produceret af indsatte i Kriminalforsorgens arresthuse over hele landet som en del af et kreativt beskæftigelsesprojekt. De indsatte både tilskærer og maler hjerterne i julens farver – og derudover syer de også små poser, som hjerterne pakkes i. Også poserne er lavet af genbrugsmaterialer, da de er syet af

kasserede viskestykker, der er doneret af De Forenede Dampvaskerier.

OPGØR MED BRUG-OG-SMID-VÆK

Klaus Samsøe har arbejdet med genbrug og design i mere end 25 år og er også manden bag WWF's mulepose og den genbrugskjole Gitte Seebergs bar til WWF's velgørenhedsmiddag på Fredensborg slot sidste år. For ham er der slet ingen tvivl om, at genbrug er vejen frem. "Genbrugstanken er kommet for at blive. I de seneste år er der gudskelov kommet mere fokus på bæredygtighed og genanvendelse af ting, og det handler om at gøre genbrug og bæredygtighed til en naturlig del af hverdagen," siger Klaus Samsøe, der håber at kunne være med til at gøre en forskel for klimaet ved at koble design og kreativitet.

Ifølge Klaus Samsøe er det på tide, at vi gør op med den nuværende brug og smid væk-kultur – og særligt i julemåneden, der har udviklet sig til en

forbrugsfest, er budskabet vigtigt at få ud til danskerne. Men projektets sociale side har også stor betydning for iværksætteren:

"Særligt i julen er det oplagt, at vi tænker lidt mere på hinanden. Hvis man som virksomhed eller menneske har et overskud, er man forpligtet til at hjælpe andre, der ikke har de samme ressourcer, som man selv har," siger Klaus Samsøe, der er utroligt glad for at kunne producere julehjerterne i samarbejde med Kriminalforsorgen.

Hjerterne kan købes hos Arnold Busck, i Klaus Samsøes butik på Vesterbrogade på Frederiksberg og på en række museer. En pose med fem hjerter koster 99,95 kroner, og for hver solgt pose går 30 kroner ubeskåret til WWF's arbejde. Hvis du støtter WWF's juleindsamling på wwf.dk med 150 kroner eller derover, sender vi dig også en pose med fem flotte julehjerter som tak.

VEJEN FREM FOR THAILANDS TIGRE

Den thailandske infrastruktur er i rygende udvikling, og det går hårdt ud over landets tigre. Et banebrydende projekt, som WWF Verdensnaturfonden står bag, skal nu hjælpe de truede kattedyr med at leve side om side med veje og broer.

Af Sabrina Maria Nothlev Sørensen

Floden bugter sig gennem det vidtstrakte thailandske bjerglandskab dækket af grønne tropiske skove. Spredt over området græsser flokke af hjorte, og i træernes skygge ligger solgyldne tigre og hviler sig oven på nattens jagt, imens deres unger leger i kanten af regnskoven.

Sådan så en stor del af Mekong-regionen i Asien ud tidligere. I dag er landskabet et helt andet fragmenteret syn. Næsten halvdelen af området er på bare ti år blevet indtaget af et spindelvæv af kringlede veje, rygende fabrikker og velfriserede rismarker. Og tigre? De er blevet isoleret i små spredte naturområder. I dag er der kun ganske få af de sribede kattedyr tilbage.

Det vil et banebrydende projekt, som WWF Verdensnaturfonden står i spidsen for, ændre på med helt nye midler. Indsatsen foregår primært i et naturområde, der ligger på grænsen mellem Thailand og Burma (Myanmar). Projektet skal undersøge, hvordan veje og broer i området kan blive anlagt på en måde, så tigre kan beholde deres leveområder.

”Vi kortlægger infrastrukturens trusler mod tigre og skaber fokus på, hvordan man kan mindske de negative effekter,” siger WWF Verdensnaturfondens programleder Lasse Juul-Olsen og forklarer, at værktøjet, der skal hjælpe tigrerne, hedder smart infrastrukturplanlægning.

RYGENDE UDVIKLING

Asiens Mekong-region er et af de vigtigste levesteder for tigre i verden. Gennem de sidste år har området dog oplevet en stor industriel fremgang, og det går hårdt ud over områdets 250-300 tigre. Veje og

industri æder sig nemlig hele tiden ind på kattedyrenes få levesteder.

Netop et vejbyggeri gennem naturområdet Dawna Tenasserim er, hvad WWF Verdensnaturfondens projekt retter spotlyset mod. Vejen skal løbe fra Thailand til en dybvandshavn i Burma. Det er et vigtigt skridt for industrien i Thailand, men den planlagte vej krydser et område, som er hjemsted for mange tigre og andre truede dyr.

”Vi håber at påvirke beslutningstagere, så vejen tager hensyn til landets sidste tigre. Derfor vil vi guide om, hvor vejen kan bygges, så den generer naturen mindst mulig, og så dyr kan krydse den,” fortæller Lasse Juul-Olsen. Én løsning er naturbroer og tunneller, som hjælper tigre med at komme sikkert over vejen.

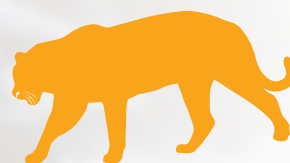
TIGERPARTNERE BANER VEJEN

WWF Verdensnaturfonden har gennem en årrække sat fokus på de truede thailandske tigre. Krybskytteri, skovhugst og opdeling af deres levesteder er nogle af de farer, som de store kattedyr står over for. Netop opsplitningen af tigre i små områder er et stort problem. Når tigre lever i isolerede familier stiger risikoen for indavl nemlig, og det kan medføre, at tigre ikke føder levedygtige unger. Derfor er projektet et vigtigt skridt for de truede dyr.

Indsatsen er støttet af WWF Verdensnaturfondens tigerpartnere, som har skudt næsten en million kroner i indsatsen for Thailands sidste tigre. Planen er, at det skal løbe over de næste tre år i Vestthailand, men hvis det viser sig at bære frugt, kan det også hjælpe tigre i andre områder.

Og ikke kun tigre kan nyde gavn af det innovative projekt. Lasse Juul-Olsen understreger, at WWF kæmper for, at infrastrukturen både tager hensyn til mennesker og natur:

”Vi håber, indtægterne fra brug af vejen kan bruges til at forbedre lokalbefolkningens levevilkår og samtidig give os flere ressourcer til at beskytte tigre i hele Dawna Tenasserim-området.”

3.200

ANTALLET AF TIGRE, DER LEVER I NATUREN I DAG. I STARTEN AF DET 20. ÅRHUNDREDE VAR DEN SAMLEDE BESTAND PÅ OMKRING 100.000 TIGRE.

45 %

SÅ STOR EN DEL AF TIGRENS LEVE-STEDER I MEKONG-REGIONEN ER PÅ 10 ÅR OMLAGT TIL VEJE, FABRIKKER OG LANDBRUG.

ÅR 2022

ER TIGERENS ÅR I DEN KINESISKE KALENDER. I NOVEMBER SIDSTE ÅR BLEV 13 TIGER-LANDE VED ET HISTORISK TIGERTOPMØDE I RUSLAND ENIGE OM AT FORDOBLE ANTALLET AF DEN VILDE KAT INDEN 2022. WWF ARBEJDER FOR AT SIKRE, AT DER I ÅR 2022 LEVER DOBBELT SÅ MANGE TIGRE I MEKONG-OMRÅDET.

EU-MILLIARDER SKAL VÆRE GRØNNERE

EU's budget skal i langt højere grad afspejle de grønne visioner og muligheder, mener Hanne Jersild, der er klimarådgiver i WWF Verdensnaturfonden. Levende Natur har spurgt hende, hvorfor EU's økonomi er så vigtig.

Af Anne Burlund

Ved årsskiftet tager Danmark for sjette gang plads i EU's formandsstol. En af de væsentligste sager for det danske formandskab bliver forhandlingerne om EU's flerårige budgetramme for 2014-20. Med plads for bordenden kommer den danske regering til at spille en afgørende rolle for, hvor ambitiøs og visionær forhandlingslinjen for det nye budget på 1.000 milliarder euro bliver – og denne unikke mulighed for at trække EU's økonomi i en grønnere retning må ikke tabes på gulvet, mener Hanne Jersild, der er klimarådgiver i WWF Verdensnaturfonden.

Hvorfor er budgetforhandlingerne så vigtige?

EU's næste flerårige budget er en oplagt mulighed for at understøtte omlægningen til en grøn økonomi, så budgettet kommer til at afspejle de ambitiøse politiske 2020-mål, som de europæiske ledere har forpligtet sig til inden for energi, klima, biodiversitet og miljø. Selv om Kommissionen i sit udspil har bestræbt sig på at dreje budgettet i en grønnere retning på især klimaområdet, er det fortsat for præget af "business as usual" – det er

nødvendigt med langt grønnere skridt, end der lægges op til og et større opgør med vanetænkningen om, hvad der skaber europæisk vækst og udvikling.

Hvad er WWF's vision for EU's økonomi?

Overordnet set skal miljø- og klimahensyn tænkes ind i alle EU-finansierede programmer og projekter. Vi vil opfordre den danske regering til at stile imod, at der forhandles et ambitiøst, grønt budget på plads, så EU i fremtiden anvender sine midler langt klogere end i dag. Det har Danmark en klar interesse i, da det både vil tjene miljøet og erhvervslivet på længere sigt. Der er et skrigende behov for intelligente klimaløsninger, og det er nu, vi skal rykke, hvis vi skal sikre, at Danmark og Europa får del i det grønne kapløb.

Hvor realistisk er det at få trukket EU's budget i en grønnere retning?

Der er meget forskellige ambitioner i de enkelte lande, og der er ingen tvivl om, at de grønne takter i Kommissionens udspil vil komme under pres fra lande, der ikke ønsker ændringer. Derfor er det vigtigt, at Danmark som formandsland arbejder for et visionært budget, der peger fremad.

DET VIL WWF MED EU'S BUDGET FOR 2014-2020

- De miljøskadelige subsidier fx til intensivt landbrug skal udfases til mindre end fem procent. I dag er det 25 procent.
- Mindst 25 procent af budgettet skal anvendes til gavn for klimaet og mindst 10 procent af disse midler skal gå til at styrke biodiversitet og økosystemer.
- Forslaget om, at 30 procent af den direkte landbrugsstøtte skal fremme miljøet, bør hæves til 50 procent.
- Mindst halvdelen af midlerne til energiforskning skal gå til vedvarende energi og energibesparelser. I dag er det 16 procent.

© DIETER HEINEMANN / WESTENDIG / CORBIS

Fisk på dagsordenen

Der er meget på spil, når EU's fiskeripolitik skal på forhandlingsbordet under det danske EU-formandskab i 2012.

Det er sidste udkald for de 70 procent af Europas fiskebestande, der i dag er overfiskende.

Af Charlotte Brix Andersen

Et dyk ned under havoverfladen viser, at verdens fiskebestande er under stort pres. Det gælder tunen, atlantehavstorsken og havtasken, og listen fortsætter. Bare inden for Europas grænser er op mod 70 procent af fiskebestandene overfiskede.

ADVARSELSLAMPERNE BLINKER

Så det er med blå blink, forhandlingerne går i gang, når EU's fiskeripolitik skal reformeres under det kommende danske EU-formandskab. Hver dag smider fiskere store mængder fisk overbords, der typisk er for små, og derfor bliver kasseret. I nogle tilfælde udgør dødt udsmid over 50 procent af fangsten.

Bifangst af helt utilsigtede arter er et andet afgørende problem. Tusindvis af truede arter såsom havskildpadder, delfiner og hajer ender i nettet sammen med

uønskede fisk og fugle. Samtidig er den europæiske fiskeflåde alt for stor. Ifølge WWF's beregninger er der to til tre gange for mange europæiske fiskerbåde på havet til, at fiskeriet kan kaldes bæredygtigt. Endelig fanger europæiske fartøjer fisk omkring verdens fattige lande, hvor befolkninger sulter og hvor fisk er en vigtig ernæringskilde. Fiskeriet foregår fordi europæiske fiskefartøjer kan købe sig adgang til landenes fiskebestande, men samtidig er der også et stort ulovligt fiskeri. Det er med til at undergrave mange udviklingslandes mulighed for selv at nyde godt af de fisk, som svømmer ud for kysterne.

TRUET SOM EN TIGER

Hos WWF's danske afdeling er den store sag havnet på fiskerimedarbejder Mette Blæsbjergs bord.

"Det er en meget vigtig reform, EU-landene skal blive enige om. Der ligger et solidt datamateriale, som klart og tydeligt viser, vi ikke kan fortsætte med at fange fisk i det tempo, det foregår i nu," siger hun og fortsætter:

Den blåfinnede tun er et godt billede på, hvor alvorlig situationen egentlig er. Selvom den store tun i dag er ligeså truet som næsehornet og tigreren, bliver den stadig fanget og er nu tæt på at kollapse."

WWF arbejder på at få en fiskerireform, der på sigt vil genoprette bestandene. Det kræver langt bedre forvaltningssystemer, mere skånsomme fiskerimetoder, og mere fair fiskeriaftaler.

"I WWF vil vi blive ved forhandlingsbordet under hele processen og påvirke politikerne til at tage de rigtige beslutninger, så havene ikke skal forvandles til våde ørkener," slutter Mette Blæsbjerg.

WWF ARBEJDER FOR:

- Et forvaltningssystem med et langsigtet fokus og mere hensyn til havets økosystemer
- En mindre EU-fiskeflåde
- At udsmid og bifangst stoppes
- Retfærdige fiskeriaftaler med udviklingslandene

HVA' FOR EN FISK?

WWF udgiver hvert år en fiskeguide som viser, hvilke arter man skal gå udenom i supermarkedet og på restauranterne, og hvilke fisk der har det godt. De særligt truede arter er blandt andet atlantehavstorsk, havtaske, havkat, rødfisk, sværdfisk og ål.

Se, hvilke fisk, du roligt kan spise på

www.hvaforenfisk.dk

LÆSERBREV

Redaktionen har modtaget denne idé fra en læser. Vi bringer straks det gode budskab videre:

Som medlem modtager jeg jeres flotte blad *Levende Natur*, og da jeg sad og læste sidste udgave kom jeg til at tænke, at det er mega synd, det kun er medlemmerne, der læser bladet.

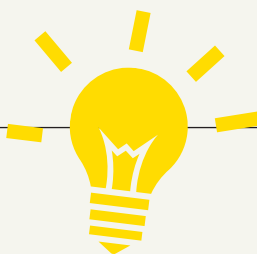
Det indeholder jo så mange gode tips til, hvordan vi kan købe forsvarligt ind, og til hvad man generelt skal være opmærksom på som forbru-

ger, hvis man gerne vil være mere miljøbevidst. Derudover får man også et rigtigt godt indblik i hvor meget, WWF gør for naturen og de mennesker, der skal leve af den.

Så i stedet for at jeres mange medlemmer smider bladet ud efter læsning, kunne I måske i et af jeres næste numre opfordre folk til at tage det med på deres arbejdsplads, og lægge

det i enten venteværelset, afdelingen med læsemateriale i kantinen, eller andre steder hvor læselystne kolleger kunne få glæde af artiklerne. Ikke nok med at budskabet sikkert ville blive spredt ud til mange flere mennesker, men det kunne måske også skaffe nye medlemmer.

Bedste hilsner
Michael Kammeyer

GIV EN WWF-KALENDER SOM MANDELGAVE

Har du endnu ikke fået købt årets mandelgave, kan du stadig nå det. Hvis du støtter WWF's efterårsindsamling med 195 kroner eller derover, sender vi dig som tak WWF's årskalender for 2012 med 12 farverige billeder fra verdens have og historier om de projekter, som WWF arbejder med. Alle bidrag går ubeskåret til arbejdet for at sikre verdens natur som livsgrundlag for mennesker og dyr.

Donér dit bidrag på www.shop.wwf.dk og få tilsendt den flotte kalender.

MØD ET MEDLEM

NAVN: DETLEF GERDSEN

ALDER: 67 ÅR

JOB: PENSIONIST

BOPÆL: BOR I EN SKOV VED TINGLEV

Hvornår meldte du dig ind i WWF og hvorfor?

Det var engang i 1990'erne, fordi min datter var medlem.

Hvad betyder naturen for dig?

Jeg kan ikke undvære den. Jeg er vokset op i en skov og bor også i en nu. Jeg har prøvet at bo i en by i ét år, og det var en katastrofe. Min kone går op i svampe, og jeg interesserer mig for fugle. Så når vi går tur i skoven, kigger jeg op, og hun kigger ned.

Hvilken fugl har gjort et særligt indtryk på dig?

Vendehalsen. Den kan dreje

hovedet 180 grader og har en meget sjov adfærd.

Hvad er et godt miljø for dig?

Uforstyrret natur er det bedste, jeg ved. Her i området har vi meget, fx Frøslev mose.

Hvad gør du for at passe på naturen?

Jeg ødelægger den ikke. Jeg bruger ingen sprøjtemidler og smider ikke affald i naturen. Der blev engang smidt en masse affald her i skoven. Det

var et værre svineri, og vi meldte synderen til politiet.

Hvad har været din største naturoplevelse?

Stormen i 1999. Oplevelsen af at gå uden for døren og se vores ødelagte skov var simpelthen kolossal. Vi var grædefærdige.

Hvis jeg var miljøminister, ville jeg...

...genoprette naturen. Det gælder både vandløb, moser og søer.

TAK FOR DIN STØTTE I 2011!

2011 har været endnu et travlt år for WWF Verdensnaturfonden. FN udnævnte 2011 til internationalt skovår, og WWF har derfor hele året sat fokus på bevarelse og beskyttelse af verdens skove. Vi har blandt andet arbejdet for at udbrede det bæredygtige FSC-mærke, der garanterer, at træ og papir er produceret under bæredygtige og forsvarlige forhold for både natur og lokalbefolkninger.

ANSVARLIG PALMEOLIE PÅ HYLDERNE

Produktion af palmeolie er en af de største årsager til afskovning. Det er derfor utroligt glædeligt, at Rema

1000, som resultat af dialog med WWF, er blevet den første danske detailkæde, som er gået aktivt ind i kampen for at producere den ansvarlige olie. Kæden har over en fireårig periode forpligtet sig til at anvende 100 procent certificeret palmeolie. Det er gode nyheder for den globale kamp for regnskoven, truede arter og klimaforandringerne.

TUN PÅ DAGSORDENEN

Et andet vigtigt indsatsområde har været verdens fiskebestande, der er under hårdt pres fra blandt andet overfiskeri. WWF har derfor sat fokus på, hvilke informationer, eller mangel på samme, der er på tundsåerne i

de danske supermarkeder, så forbrugerne kan træffe et bæredygtigt valg, når de handler. Kun fire ud af de 57 tundsåer, vi kunne finde på hylderne, havde det bæredygtige MCS-mærke, og WWF arbejder derfor videre med at udbrede kendskabet til mærket.

I WWF Verdensnaturfondens årsrapport kan du læse mere om, hvilke resultater din støtte har været med til at skabe for mennesker og natur rundt om i verden. Tak for din støtte, der har gjort vores arbejde muligt!

Gitte Seeberg,
generalsekretær

Læs om alle resultaterne i WWF's årsrapport på www.wwf.dk/aarsrapport2011

MARS STØTTER GRØNLANDS KLIMA

© DAVID JENNINS / WWF-CANADA

Temperaturen i Arktis stiger dobbelt så hurtigt som i resten af verden, og klimaforandringerne truer med at gøre uoprettelig skade på de unikke arktiske økosystemer. Med støtte fra Mars Scandinavia, er WWF Verdensnaturfonden derfor gået sammen med WWF's arktiske netværk om et projekt, der skal hjælpe dyr og planter i Grønland med at tilpasse sig klimaforandringerne.

VIKRSOMHEDER DER STØTTER WWF VERDENS NATURFONDEN

Danske virksomheder kan blive virksomhedssponsorer i WWF Verdensnaturfonden og derved støtte arbejdet for at sikre verdens natur. Der findes fire forskellige sponsorpakker. De er fradragsberettigede og koster mellem kr. 3.500 og kr. 25.000 eks. moms om året. Læs mere på www.wwf.dk/firmasponsor
Følgende virksomheder støtter WWF Verdensnaturfonden med sponsorpakkerne Isbjørn til 25.000 kr., og Tiger til 10.000 kr.:

ISBJØRN Canon Danmark, Dansk Shell A/S, Dansk Supermarked A/S, GA-Import A/S, Hirsch - Bedner Associates, JØRGEN KRUUSE A/S, Nordlux A/S, Nybo Jensen Konfektion A/S, Raaco International A/S, SANOVO FOODS A/S, Saxo Bank A/S **TIGER** AdViva ApS, Akzo Nobel Deco A/S, AM Power Rengøring, BoligOne Dan Lüth ApS, Borella projects, EnergiMidt A/S, FocusFactory, Global Wind Power, H. P. Therkelsen A/S, Maersk Line, Martin Bencher Group A/S, Porto Partner ApS, Regner Grasten Film, RigtigHundemad, Rockwool International A/S, Silicon.dk ApS, Super Koi, Søndergaard Nedrivning ApS, T.J. Transmission A/S, VITAL PETFOOD GROUP A/S

© ROGER LEGUEN / WWF-CANON. GRAFIKER: EG@KARINAE.G.DK

Den smukkeste arv man kan efterlade, er en levende verden

Størstedelen af WWF's indtægter kommer fra privatpersoner, og vores mulighed for at gøre en forskel hviler på den tillid, som mennesker over hele verden viser os gennem deres donationer. Derfor gør vi os altid umage for at sikre, at hver en krone, vi investerer i naturbevarende projekter, giver de bedst mulige resultater.

En vigtig del af WWF Verdensnaturfondens indtægter kommer fra testamentariske gaver. Hver gang WWF modtager en arv, stor som lille, kommer det altid som en ekstraordinær gave, der muliggør en ekstra indsats på særligt aktuelle områder.

Læs mere om arv og testamente på: www.wwf.dk